

Fórizs Sándor: Szovjet katonák a határőrségi jelentésekben

Absztrakt

A tanulmány a magyarországi határrendészet egy sajátos oldalát dolgozza fel a Magyar Nemzeti Levéltár eredeti határőrizeti dokumentumai segítségével. Közvetlenül a második világháborút követően az újonnan alakult magyar állam, a debreceni Ideiglenes Nemzeti Kormány egyik első feladata lett Magyarország területe, államhatára őrzetének megszervezése a határőrség és más rendészeti szervezetek útján. Ebben a ritkán előforduló történeti helyzetben külföldi, szovjet csapatok tartózkodtak először szövetségi megszállás jogcímén, majd kétoldalú szerződés alapján hazánkban. A különleges körülmények különleges helyzeteket, eseményeket teremtettek az ország lakossága, a határőrség és a szovjet alakulatok, katonák vonatkozásában. A levéltár eredeti dokumentumai tartalmazzák a határőr alegységek felterjesztett jelentéseit, melyekből speciális, ma már nehezen elképzelhető kép bontakozik ki, tükrözve az akkori állapotokat. Az okmányok többnyire rendkívüli eseményekről, fegyverhasználatról, rablásról, határsértésekről tájékoztatnak. A témát tudomásom szerint részletesen még nem kutatták és nem publikálták. A nemzet és a határőrizet történetének részét képezik azok a többnyire problémás, súlyos esetek, melyek ekkor bekövetkeztek és a tanulmányban ismertetésre kerülnek.

Abstract

The study elaborates on a special aspect of Hungarian border policing, based on original border guarding documents in the National Archives of Hungary. Immediately after the end of World War 2, one of the first tasks of the newly founded Hungarian state and of the Temporary National Government based in Debrecen was to organise the defence of the territory of Hungary and the guarding of its state borders, employing the Border Guard and other law enforcement organisations. In this unique historical state of affairs, Soviet troops were staying in Hungary, first as an allied power occupying the territory and later as a result of a bilateral agreement. The special circumstances brought about special situations and events involving Hungarian residents, the Border Guard and Soviet corps and soldiers. The original documents in the Archives contain the submitted reports of the Border Guard units, which reflect the

contemporary state of affairs and reveal a picture that is difficult to imagine today. The documents mainly inform us about extraordinary events, the use of weapons, robberies and border offences. To my knowledge, this topic has not been thoroughly investigated or published. The controversial and serious cases discussed in the study that took place that time are part of the history of Hungary and of border guarding.

1. Bevezetés

Lényegében mindenki tudja, hogy Magyarország a második világháborút a vesztesek oldalán fejezte be. Egyetlen szomszédunk Ausztria az, aki hasonló szituációban volt, de rá nézve a következmények mégsem lettek olyan súlyosak, mint hazánk esetében. Az a tény, hogy nálunk nem jött létre önállóan, egy, a fasizmussal szakító országos vezetés, kormány, amely hadat üzent volna Németországnak, évekig, talán évtizedekig meghatározta az itt zajló további eseményeket.

1947 végéig államhatár helyett tűzszüneti vonalakról beszélhetünk és területünk szövetséges, szovjet megszállás alatt állt. A szomszédos országokkal még hosszú ideig rendezetlenek, rosszak voltak a kapcsolataink. A párizsi békeszerződést 1947. február 10-én írtuk alá és az 1947. évi XVIII. törvénnyel hirdettük ki. Innen számíthatjuk a még korántsem teljes államiség újrakezdését. Ausztriában 1955-ig tartózkodtak szovjet csapatok és ezek biztosítására, az összeköttetés fenntartására, igénybe vették a magyarországi közlekedési vonalakat. Tanulmányomban azt vizsgálom, miként alakultak a kapcsolatok az 1945-ben megszervezett Honvéd Határőrség és a megszálló erők között? Milyen események következtek be és a magyar vezetés milyen megoldásokat keresett a súrlódások elkerülésére, csökkentésére. Az elmúlt években megjelent németországi publikációk az ottani hasonló helyzet feldolgozásakor szintén arról szólnak, nem volt zökkenőmentes a lakosság, a fokozatosan felállításra kerülő helyi rendészeti szervek és a megszállók viszonya. Igaz ott négy nagyhatalom az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Franciaország és a Szovjetunió más-más elképzeléseket képviselt az új viszonyok megteremtése tarén. Hazánkban tovább bonyolította a körülményeket az országban zajló politikai harc az újonnan alakult pártok között. Ráadásul a Szovjetunió eltérő társadalmi rendszert képviselt az első években még polgári beállítottságú országunkban és az eseményeket egy rendszerváltás irányába igyekezett befolyásolni, sikeresen.

A Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 (HOP a Határőrség Országos Parancsnoksága megnevezés rövidítése) jelzésű dobozaiban található az 1945-től készült határőrségi okmányok, jelentések, tervek, melyek bepillantást engednek az akkori helyzetbe, elképzelésekbe. Izgalmas kérdés látni az eredeti, esetleg már megsárgult papírokat. A későbbi idők, történések ismeretében megítélni a régi javaslatokat, elképzeléseket. Szemmel láthatóan sok dokumentum hiányzik, melyet az eredeti iktató számok eltérése, a foghíjak mutatnak. Számtalan jelentés felkerült egészen a szervezetenként illetékes miniszterig, minisztériumi főosztályig, majd visszaérkezett a határőrség parancsnokságára. Sok oldalon kézzel írott utasítások, vélemények is találhatóak a gépelt szöveg margóján. Ezek külön értéket képviselnek, tükrözve a vitákat, vagy a meghozott döntések hátterét.

Tanulmányomhoz azokat az eredeti dokumentumokat kerestem, amelyek szovjet katonákkal kapcsolatos információkat tartalmaztak. Összesen 18 darab doboz tartalmazza az 1945-48 között keletkezett anyagokat, melyeket átnéztem. Több ezer okmányt jelent ez a szám, így relatíve igen kevés a szovjet katonákkal foglalkozó irodalom. Különösen 1945-47 között, a békeszerződés megkötését megelőzően tapasztalataim szerint, nagyon rossz volt a kapcsolat a lakosság, az újonnan felállított rendészeti szervek és a szovjet fél viszonyában. Bár nyilvánvalóan mindenki törekedett egy optimális viszony kialakítására, fenntartására, ez nem volt egyszerű feladat. A háború során rögződött ellenségkép csak az egyik összetevője volt a negatív tendenciáknak.

A tanulmány megírásával szeretném a magyar rendészettörténet egy kis, speciális szeletét feldolgozni és a Tisztelt Olvasóval megismertetni. Célom a sajátos, remélhetőleg soha vissza nem térő körülmények elemzése és azokkal kapcsolatban információk nyújtása.

A publikáció elkészítéséhez igénybe vettem Sallai János²⁰ és Varga János²¹ tanulmányait.

2. A kialakult helyzet 1945-től

1944 őszén a szovjet csapatok elérték a mai Magyarország területét. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány Debrecenben 1944. december 22-én alakult meg azzal a céllal, hogy újjászervezze Magyarországot összeomlott közigazgatását, rendezze kapcsolatát az országot megszálló Szovjetunióval és a többi szövetséges hatalommal, valamint szembeforduljon a hitleri

²⁰ Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története, Kiadta Hans Seidel Alapítvány, 2012. ISBN 998-973-88484-3-7., p. 21.

²¹ Varga János: A magyar határőrizeti szervek reagáló képessége (1867-1989). Rendőrtiszti Főiskola Rendvédelmi Füzetek 1999/26. önálló szám (23. oldal).

Németországgal. A feladatok közül kiemelkedett az államhatárok őrizetének megszervezése. A szövetséges hatalmakkal 1945. január 20-án kötött fegyverszüneti szerződésben vállaltuk, hogy a továbbiakban az 1937. december 31-én fennállott államhatárokat fogadjuk el. A Honvédelmi Minisztérium 1945. február 23-án kiadott 20.183 számú rendeletével kezdődött meg a határőrség újjászervezése. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEK), melyben értelemszerűen a Szovjetunió képviselőjének volt meghatározó szerepe, 1945. május 14-én jóváhagyta a tervezetet. A határőrizet fontosságát mutatja, az eredetileg 20000 főre tervezett honvédségből 5000 főt, vagyis az állomány egynegyedét szánták a határok őrizetére. Ez az erő sem létszámában sem egyéb kérdésekben- felszerelés, elhelyezés, felkészítettség, vezetés, ellátottság- nem volt képes teljesíteni a részére megszabott tennivalókat.

A szovjet csapatok a szövetséges hatalmak megállapodásának, a jaltai és a potsdami konferenciák elfogadott döntéseinek megfelelően megszálló erőként tevékenykedtek. Lényegében jogosultságuk, már csak fizikai erejükénél fogva is minden fontos kérdésre kiterjedt. Ez vonatkozott a felállításra került magyar rendészeti szervek működésére, vezetőik kinevezésére. A SZEK nyomozást rendelhetett el, személyek őrizetbe vételére és kiadására intézkedhetett. Ugyanakkor a SZEK is érdekelt volt egy optimális helyzet kialakításában. A külföldi katonák részt vettek a belső rend biztosításában, objektumokat őriztek, fegyveresen utaztak, szállítmányaik vasúton és közúton keletről nyugatra és visszafelé folyamatosan haladtak át az országon. Katonai parancsnokságaik működtek a városokban. Voltak olyan helyzetben, hogy büntetlenül megtagadják az engedelmisséget a magyar rendőri szerveknek, elvegyenek értékeket ellenszolgáltatás nélkül, kivonják magukat minden ellenőrzés alól. Nehezítette a helyzetet a nyelvi probléma. A lakosság zöme és a saját hivatalos szervek nem beszéltek oroszul, nem tudták elolvasni a cirill betűs dokumentumokat, ilyen felkészültségnek nem voltak történelmi hagyományai. A szolgálatba lépőket úgy igazították el, hogy tevékenységük nem terjed ki a szovjet katonákra, illetve konfrontálódás ne legyen, inkább engedjék tovább őket.

Teljesen nyilvánvaló, hogy a megszálló hatalom a megszállt félnek nem engedte meg katonai járművei, szállítmányai ellenőrzését. Azt a körülményt már Sallai János is bemutatta publikációjában, melyben a Vas vármegye főispánjának vonatkozó intézkedését idézi: „A

fentiek figyelembevételével mindenkit, aki a határt át kívánja lépni a legszigorúbban igazoltatni kell, kivétel a Vörös Hadsereg tagjait és gépjárműveit.²²”

Speciális gondot jelentettek a nyugatról hazafelé tartó egységek, amelyek esetleg csak néhány napot tartózkodtak az országban. Ha hajlandóságuk volt rá és saját tisztjeik nem akadályozták meg, vittek, amit vihettek. A mozgásban lévő kötelékek beazonosítása, későbbi feljelentése szinte lehetetlen volt. Felügyeletük megoldhatatlan feladatnak bizonyult. Aki valamilyen ellenszolgáltatás fejében, fizetés ellenében csatlakozott hozzájuk, feljutott a vonatjukra, vagy gépkocsijukra, máris kivonhatta magát a magyar szervek ellenőrzése alól. Az országban virágzott a csempészet. A háborús hiánygazdálkodás, a szomszédos országok eltérő gazdasági helyzete nagy haszonnal kecsegtetett az árucsempészet területén. Vittek és árultak mindent. Alapvetően élelmiszert, cukrot, szaharint, autó kerékgumit, iparcikkeket és luxusárut. Nyugati és déli viszonylatban (Ausztria és Jugoszlávia) egészen az aknamezők telepítéséig, 1949-ig viszonylag kis kockázattal lehetett nagy haszonra szert tenni. Az árucsempészetbe szinte azonnal bekapcsolódtak a rendszeresen utazó és helyi kapcsolatokat kiépítő szovjet katonák. Az ő járműveik biztonságban voltak, lényegében nem lehetett átvizsgálni a rakterüket. Külön nehezítette a helyzetet, hogy eleinte az Ausztriát és Magyarországot megszálló katonai alakulatok működési területét nem igazították hozzá az államhatárhoz, azaz egyes egységeknek kötelékei voltak mindkét oldalon. Ez napi mozgást, szállítást jelentett, melyet kedvezően lehetett összekötni a feketézással és a határ mindkét oldalán ismeretséget építettek ki, megtalálták a szükséges orgazdákat.

Speciális tevékenység lett az orvvadászat. A romokban heverő országban nem tudtak figyelmet fordítani a határmenti erdős területek védelmére, a vadállomány megóvására. Fegyvere és lőszere nem csak a megszálló katonaságnak volt. A hazatért honvédek is rejtegettek eleget. Egyes területeken olyan gyakran lehetett hallani a lövöldözést, hogy a határvadászok éjjel elkerülték az erdőket.

²² Sallai János: Határszéli jelentések a II. világháború után. Valóság 2013/6. sz. LVI évfolyam. pp. 74. Parancsnoki kísérlőlevél. 1945. június 29. Vasvármegyei levéltár 1945/149 Elnöki iratok XXI.1

3. Szovjet egyenruhák használata

Elképesztő, hogy a bűnözők és a keletről nyugatra menekülők milyen gyorsan felismerték a szovjet egyenruha nyújtotta lehetőségeket. Az egyenruha, az okmányok és egy cirill rendszám a gépjárműn relatíve jó védelmet nyújtottak a magyar szervek ellenőrzésével szemben. Esetleg a saját járóőrünk nem is tudta elolvasni a felmutatott dokumentumokat. Gyakran a szlovák, szerb, román beszédet sem tudta az oroszról megkülönböztetni. Még kétség felmerülése esetén is inkább továbbengedték az érintetteket, nem reszkíroztak egy fegyverhasználatot és egy későbbi kivizsgálást. Könnyen gyanúba keveredhettek az akkori politikai viszonyok között a katonáink, hogy korábbi szolgálati múltjuk és úgymond „fasiszta beállítottságuk” miatt léptek fel ilyen drasztikusan. A szovjet egyenruhát használókat alapvetően négy csoportra oszthatjuk:

- A ténylegesen a hadsereg állományába tartozók, akik így követtek el bűncselekményeket. Saját zsebre fosztogattak, esetenként szervezett kötelékben.
- A keletről nyugatra menekülő, a németekkel együttműködő különböző nemzetiségű személyek. Volt SS és Waffen SS tagok, volksbundisták, német milíciákban szolgáltak. Külön csoportba tartoztak a lengyel Honi hadsereg tagjai, a vlaszovisták és a banderistának nevezett ukrán nacionalista fegyveresek. Igyekeztek minél előbb elérni a nyugati megszállási övezeteket. Romániából, a Balkánról és Ukrajnából jöttek. Igazán veszélyesek voltak egy esetleges közúti ellenőrzésnél, mert nem riadtak vissza a fegyverhasználatról, illetve rablás útján tartották fenn magukat.
- A magyar nemzetiségű, állampolgárságú bűnözők, akik idehaza, valamint az államhatár két oldalán fosztogatták a tanyákat, az állatállományt és az utazókat. Jellemző volt a szlovák és a román területről kiinduló hasonló bűnözés is.
- A szökött szovjet katonák szintén nem lebecsülendő kategóriát jelentettek. Sokan közülük szintén nyugatra akartak jutni. Esetleg lényegében annyi közülük volt a Szovjetunióhoz, melynek állampolgárai korábban nem is voltak, hogy Nyugat-Ukrajnában, vagy Nyugat-Belorussziában 1944-ben besorozták őket és a frontra, s ez által Magyarországra kerültek.

Több esetben olvasható a jelentésekben olyan körülmény, amikor magyar bűnözők és szökött szovjet katonák gyümölcsöző együttműködésben követtek el bűncselekményeket. Ezeknél a bandáknál az orosz fél adta a nyelvtudást és a határozott fellépést, a társaság magyar tagjai gondoskodtak a rejtékhelyekről, élelmezésről, a célpontok kiválasztásáról és a szerzett javak értékesítéséről. Egy hasonló esetet és az azt követő szovjet katonai bírósági tárgyalást külön

publikációban olvashatjuk.²³ Ezen keresztül megismerhetjük az akkor alkalmazott nyomozati és igazságszolgáltatási megoldásokat. A szovjet ügyészség a határvadász nyomozókat bízta meg egy ilyen vegyes felállású és több emberölést, köztük két magyar rendőr meggyilkolását elkövető társaság felgöngyölítésével. A tárgyalást szovjet katonai hadbíró vezette, a vádat osztrák és magyar hivatalos szervek képviselték, tekintve, hogy az elkövetés az államhatár két oldalán történt. A szovjet katonai bíróság csak azon magyar állampolgárok ügyében tartotta magát illetékesnek, akik a bűncselekmények elkövetéséhez szovjet egyenruhát viseltek. Őket és a két érintett szökött szovjet katonát a Szovjetunióban letöltendő büntetésre, kényszermunkára ítélték. A csoport többi tagját, mivel nem használtak szovjet katonai álcázást az elkövetések során, átadták a magyar hatóságoknak.

A bonyolult helyzetet figyelembe véve sokszor nem lehetünk biztosak, vajon az elkövetők annak a hadseregnek a tagjai voltak-e, melynek a jelzéseit viselték. Ez a kétség viszont jelentősen akadályozta a saját rendészeti szervek fellépését.

Hogy a határvadászok mennyire nem mertek eljárni esetleges szovjet személyekkel szemben, szemlélteti egy Olmódról felküldött jelentés.²⁴ 1949.01.24-én határvadász járőr feltartóztatott egy öttonnás, ponyvás tehergépkocsit. Három szovjet tiszti egyenruhás, géppisztollyal felszerelt személy ült benne, akik orosz nyelvű okmányokkal igazolták magukat. A gépkocsi átkutatását megakadályozták. A járművel továbbinduláskor az út menti vízesárokba csúsztak és a helyszínt nem tudták elhagyni. A járőr erősítésért ment az egy kilométerre lévő őrsre, látva, hogy a kocsi nem tud továbbhaladni, valamint az erőviszonyok számára kedvezőtlenek voltak. Mikorra a segítséggel visszaérkezett, a személyek a csomagjaikat hátrahagyva már elmenekültek, valószínűleg osztrák területre. A kocsiban hátramaradt magyar iratok kivizsgálásából kiderült, illegálisan kitelepülni akarók éltek vissza a szovjet fedéssel, a gépjármű rakterében 10-20 fő lehetett. Megelőzően már több esetben is észleltek a határőrök a terepen szovjet jelzésű gépkocsi forgalmat, melyeknek feltételezhetően hasonló volt a céljuk. A közbiztonsági helyzet még négy évvel a háború után is igen gyenge lábakon állt, amennyiben idegen egyenruhában, felfegyverkezve mozoghattak személyek az országban.

²³ Főrész Sándor: Egy bírósági tárgyalás 1947-ben. Belügyi Szemle 64. évfolyam 2016/3. ISSN 1789-4689, 64-72. p.

²⁴ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 27. sz. doboz, V-7. tárgykör, 01. folyószám. „Tárgy: Olmód-i határszakaszon elfogott gk. átadása tbn.” „Honvéd határőrség főparancsnoksága” iratgyűjtő”.

4. Békés, de elgondolkodtató esetek

4.1

Egy Honvédelmi Miniszter fejrészes iratgyűjtő²⁵, 1949.11.28-ai dátummal, hétköznapi eseményt írna le, amennyiben nem látná az ember a hozzá kapcsolódó bizonytalanságot, illetve a szovjet csapatokhoz való túlhajtott alkalmazkodási, igazodási törekvést. Az okmánynak egyébként nehezen indokolható módon piros csíkos, titkos jelzése van. A Győri Határvasz Zászlóaljtól felküldött jelentés szokványos esettel kezdődik. A helyi katonai ünnepségre szovjet vendégeket hívtak meg és velük az alaki fogásokról beszélgettek. A jelentés szerint:

„Jelentem, hogy a f. hó 5-i zászlóavatási ünnepségen, valamint a 7-i díszkivonulás alkalmával a határőr díszalakulat kiképzéséről, fellépéséről, fegyelmezett magatartásáról a helybeli szovjet csapatparancsnok és politikai tisztje, valamint a helybeli szovjet konzul elismerésüket nyilvánították. Megjegyezték azonban azt, hogy a géppisztollyal való tiszteletadás /tisztelegés/ valamint az egyes honvédek fegyvernélküli tiszteletadása és a díszmenet végrehajtása nem azonos a szovjet szabállyal.” Mindjárt meg is mutatták a vendégek a tiszteletadás módját.

A zászlóalj állásfoglalást kér, milyen rendszert hajtson végre?

A határőrség parancsnoksága „kiadvány” megnevezésű okmányban válaszol (mely szintén az iratgyűjtőben található azonos levéltári nyilvántartási számon). Írja a kiadványban, ha nem ütköznek a szovjet javaslatok központi kiképzési szabályzásba, figyelembe lehet venni. Érdekes kézzel írott mondat tintával aláhúzva: „A szovjet tanácsadó és a csapat pk-a (parancsnok- a szerző megjegyzése) mellérendeltségi viszonyban állnak egymással.” Vagyis a zászlóalj parancsnokával, azonos jogokkal rendelkezik a szovjet tanácsadó.

Három kérdésben válaszolja meg a parancsnokság a felmerülteket:

„1./ A kiképzés gyakorlati kérdéseinek megoldásához minden esetben a szovjet tanácsadó bajtárs véleményét kell kikérni. A tanácsot az adott viszonyoknak megfelelően kiértékelve kell a csapatnak kiadni. A szovjet tanácsadó és a csapat pk-a mellérendeltségi viszonyban állnak egymással.

2./ A helyben állomásozó szovjet konzullal és szovjet pk-val a jó viszony feltétlenül ápolandó. A tőlük kapott gyakorlati tanácsokat, ha azok a kiadott rendeletekkel és szabályzatok

²⁵ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 20. sz. doboz, I-7 tárgykör, 001, „Tárgy: Együttműködés a Szovjet konzullal és csapatparancsnokkal”.

határozványaival nem ellenkeznek a kiképzés érdekében fel lehet használni. Kétes esetben döntést innen kérjen.

3./ Az „Akik” (alaki kiképzés- a szerző megjegyzése) szabályzat határozványaival ellenkező zártrendi és alaki formák bevezetése szigorúan tilos. Pl. szovjet tiszteletadás, díszmenet, gpi. fogások bevezetése.”

Kívülről a dossziéra kézzel ráírva „Lássa jóváhagyás után: Szovjet tanácsadó.”

Az akkori viszonyok ismerete nélkül nehezen értené meg az ember, egy saját érvényes szabályzásával és alaki rendjével rendelkező katonai alakulatnál miként merülhet fel a gondolat, hogy más, nem jóváhagyott formákat alkalmazzanak.

4.2.

A következő iratgyűjtő²⁶ 1947. 06. 18-ai dátummal egy „Emlékeztető” melyet a határőrség a pénzügyminiszternek írt. Tartalmazza az Albertkázmérpusztai vámbemondó őrs parancsnokának panaszát a határvadászokra vonatkozóan. Albertkázmérpusztán szovjet ellátó oszlop, raktár található. Az egykori Albrecht főhercegi uradalomban az oroszok tehenet és disznót tenyésztettek, trágyát és fát és mindent eladtak borért az osztrákoknak. A határvadászok semmit sem akadályoztak meg és okmányok nélkül is beengedték az osztrák parasztokat „oroszokhoz megyünk” bemondásra lovas kocsival és traktorral. A magyar államot folyamatosan jelentős kár éri, amit a vámőrség tehetetlenül szemlél. A helyzetet az a szervezési probléma is rontotta, hogy a szovjet egységnek az államhatár túloldalán is voltak kötelékei, illetve Ausztriában helyezték el a parancsnokságukat, ami napi mozgáshoz, határátlépéshez vezetett.

4.3.

Egy „Magyar Belügyminisztérium” fejrészes iratgyűjtő²⁷ 1947. április 29-ei dátummal a határrendészeti kapitányságok március havi esemény jelentéseit tartalmazza. Ezekhez a rendőrkapitányságokhoz tartozott a távolsági, nemzetközi vasúti forgalom ellenőrzése. Található benne néhány nagyon érdekes fogalmazás a honvédelmi miniszterhez szóló levélnél: ”Honvédelmi Miniszter Úrnak: A határrendészeti kapitányságokról beérkező jelentések adatai szerint a honvéd határőrizeti szervek jelenlegi létszáma a feladatuk ellátására teljességgel

²⁶ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 3. sz. doboz. 13. tárgykör, „Emlékeztető”, „Tárgy: Orosz katonai személyek beavatkozása a határforgalomba.”

²⁷ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 8. sz. doboz 0524 folyószám, „Tárgy: A határrendészeti kapitányságok március havi eseményjelentése”.

elégtelen és így a jogtalan határátlépést, illetőleg a csempészt nemcsak megakadályozni, hanem szinte megnehezíteni sem képesek. Felkérem Miniszter Urat, hogy a határőrizeti szervek létszámának felemelését meggondolás tárgyává tenni szíveskedjék” „Hegyeshalom. Jelentése szerint szovjet katonai személyek polgári ruhában nagyobb méretű csempészt hajtanak végre, ezért kívánatos lenne a szovjet katonai őrsgnek a határállomásra való kirendelése.”

4.4.

A nagyon kevés nem negatív vonatkozású hírt a szovjet katonák ténykedéséről egy 1948.02.11-ei dátumozású dosszié tartalmazza.²⁸ Ebben az anyagban a határőrség vezetése pozitívan értékeli a határvadászok és a szovjet katonák közös tevékenységét a Tisza felső folyásánál bekövetkezett árvíz idején.

4.5.

Egy 1948.05.07-ei iratgyűjtő²⁹ több párhuzamosan készített anyagot is tartalmaz Kárpát-Ukrajnából magyar hadifoglyok hazahozatalával kapcsolatban. A Nyírbátori Határvadász Zászlóalj jelentése indukálta az okmányok keletkezését. Kárpát-Ukrajna Szovjetunióhoz csatlásakor a hadifoglytáborokból az idevalósi magyar hadifoglyokat kiengedték, mivel rövid úton a Szovjetunió állampolgárává váltak. Sokan ide tartozó helyi lakosnak mondták magukat, hogy kikerüljenek a fogságból. Ezek a volt hadifoglyok „bent szorultak” a túloldali falvakban, mert a megerősített határőrizet miatt nem tudtak átjönni magyar területre. A zászlóalj parancsnoka írja, hogy az eddigi rendszer szerint ő kikérhet olyan gyerekeket a szovjet parancsnoktól, akiknek a szülei korábban átjöttek, de felnőtteket nem, meghaladja a hatáskörét. Közben megindult a többi hadifogly hazaszállítása keletről és a rokonság kétségbe van esve, hogy ezek a személyek viszont nem tudnak hazatérni. A magyar fél felvette a kapcsolatot a szovjet partnerrel, de az sem tud segíteni, utasítást kell kérnie.

Az anyaghoz csatolva szerepel egy levél a magyar külügyminiszternek címezve a helyzet válaszásával. Ebben Szalvay Mihály vezérőrnagy a határőrség főparancsnoka továbbítja a kérést a külügyminiszterhez. Hivatkozik a rokonok megkeresésére: „Kárpátukrajnának a Szovjetunióhoz való csatlakozásakor a szovjet hatóságok a kárpátukrajnai illetékességű

²⁸ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 11. sz. doboz I-9 tárgykör 003. folyószám, „Tárgy: A honvéd határőrség és a szovjet határőrség ténykedései a Felső Tisza-i árvízveszedelem elhárításánál”.

²⁹ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 15. sz. doboz V-8 tárgykör 003. folyószám, „Tárgy: Kárpátukrajnai hadifoglyok hazahozatala tbn.”

katonákat nemzetiségre való tekintet nélkül a fogolytáborokból szabadon bocsájtották. A jelentkezők között azonban voltak sokan, akik azért, hogy a fogolytáborból minél előbb megszabaduljanak kárpátukrajnai illetékességűeknek mondták magukat, holott a valóságban Bereg megyének a Magyarországhoz eső falvak egyikében laktak. Céljuk az volt, hogy így a fogolytáborból kiszabadulva mielőbb családjukhoz visszatérhessenek. A csatlakozást követően a szovjet határőrizeti szervek az új szovjet magyar határt szigorúan lezárták és így ezeknek az egyéneknek az otthonukba való visszatérés ezek után nem volt többé lehetséges.”

Gyerekek átadása ügyében a helyi határőr parancsnokok önállóan dönthetnek, de felnőttek esetében nem. Az iratgyűjtő a probléma végleges rendezéséről nem tartalmaz további információkat, mindenesetre kiemeli a helyi szovjet határőr parancsnok pozitív hozzáállását a gyerekek önálló átadásával kapcsolatban.

5. Tipikus események

5.1.

A „Honvédelmi Miniszter” fejrészes iratgyűjtő³⁰ tipikusnak mondható jelentést tartalmaz. Csengersimán a kishatárforgalom számára megnyitott átkelőhelyen 1949-ben a háború befejezését követően négy évvel, gépkocsival kilépésre jelentkezett egy szovjet őrnagy és a gépkocsi vezetője. Nem rendelkeztek úti okmányokkal, bár az őrnagy igazolta magát. A szabályok szerint a kishatárforgalmi átkelőhelyet csak magyar és román állampolgárok vehették igénybe. A járőrök az őrnagy erőszakos fellépése miatt nem merték megtagadni a kiléptetést. Az eset kivizsgálása kezdetén „Előzetes letartóztatásba” helyezték, majd elengedték a határőröket.

5.2.

A 6. Csornai Határvadász Zászlóalj jelentése³¹, 1949. 07.07. dátummal és szigorúan bizalmas jelzéssel az okmányon egy lövöldözésről számol be. Határrendőrök szovjet tehergépkocsit átkelőhelyen kiléptettek Ausztriába, 2 fő utassal, július 3-án éjjélkor. Osztrák oldalon a vámőrség valamilyen okból, feltételezhetően az ellenőrzés végrehajtása céljából, nem nyitotta fel a sorompót, amit a gépkocsi áttört. Osztrák csendőrök tüzet nyitottak rá, az utasok

³⁰ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 25. sz. doboz, IV-13. tárgykör, 01. folyószám „Tárgy: Szovjet tiszt utiokmány nélküli határátlépése a Csenger-Sima-Petai uton.”

³¹ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 23. sz. doboz, III-4 tárgykör, 051 folyószám, „Tárgy: Exportos teher gk. kiléptetése a Pomogy-i hídnál”.

visszaszaladtak magyar területre. Az egyikőjük, egy szovjet őrnagy, a pisztolyával lövöldözött a csendőrökre, majd a magyar határrendőrtől el akarta kérni a géppisztolyt, amit nem kapott meg. Az őrnagy a magyar mélységbe elment autóval, az osztrákok Pomogyba szállították a teherkocsit, amiért állítólag Bécsből a szovjet parancsnokságról kijöttek és lefoglalták. Ennek az esetnek a kapcsán kell megemlítenünk, a szovjet katonaság különböző parancsnokságokat és összekötő szerveket tartott fenn Ausztriában és ezek már a „mundér becsületének védelme” érdekében is gyakran akadályoztak minden kivizsgálást, visszatartottak információkat.

5.3.

Egy „Belügyminisztérium” fejrészes dosszié³² ugyan 1948-as keltezésű, de található benne egy, a Kelebiai Határszéli Kirendeltségről felterjesztett jelentés 1945. december 3-ai dátummal, nyilvántartási szám nélkül. Itt időben még nagyon közel vagyunk a háború befejezéséhez. Az okmányt rendőrök küldték be, akik ekkor a határvadászoktól külön szervezetben a távolsági vasúti forgalmat ellenőrizték. Kelebia akkor is a Jugoszláviába kimenő vasúti forgalom utolsó, jelentős magyar állomásaként működött. Áldatlan állapotokról számolnak be. A vonatok még csak az államhatárig járnak. Az utasoknak 12 km-t kell gyalogolniuk, hogy a túloldalon felszálljanak. Budapest-Kelebia között a leutazók élelmiszert jönnek vásárolni, és azt Pesten, többszörös áron eladják.

A közbiztonságra vonatkozó részt érdemes az eredeti szöveggel elolvasni: „Még mindig fordulnak elő a fenti vonaton is rablások. Így 1945 november hó 8-án Budapestről Kelebiára érkező 980. sz. gyorsvonaton utazott NYIRI JÓZSEF lakatos, Pestszentlőrinc, Ferenc utca 9. sz. lakost Kisszállás és Kelebia között orosz katonák lelőtték kifosztották s a vonatról ledobták a hulláját. Nyiri hullája a 1486-87 sz. szelvények között találtatott meg. Orvosi megállapítás szerint 4 golyótól találva következett be halála. Kelebia és a közelben fekvő községek lakói állandó rettegésben élnek, mert az orosz hadsereg kötelékéből megszökött orosz katonák éjjel rátörnek lakásaikra a lakosságot tetteleg súlyosan bántalmazva, kirabolják. A lakosság azonban nem mer feljelentéssel élni, mert fél a további kellemetlenségtől. Ugyanis minden egyes alkalommal azzal fenyegetik meg őket, hogy amennyiben fel merik jelenteni kipusztítják az egész családjukkal együtt.”

³² Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 18. sz. doboz, XV-1 tárgykör, 001. folyószám, „Jelentés”, „Tárgy: M. Állam rendőrség kelebiai határszéli kirendeltsége”.

Ugyanebben az iratgyűjtőben található a „Magyar Határrendőrség VI. sz. Mosonmagyaróvári Kapitanysága” fejrészes jelentés, 1945. november. 30-ai dátummal.³³

„Az idegenforgalom nagy része vonaton Hegyeshalmon át közúton pedig Oroszváron át bonyolódik le. A vonaton utazók 90%-a orosz katona és csak 10%-a a polgári utas. Az útlevéllenőrzés itt a legnagyobb nehézségbe ütközik az orosz katonaság magatartása miatt, úgy hogy az utlevélvizsgálók testi épsége érdekében több esetben a vonat átvizsgálását fel kellett függeszteni.”

„Az orosz katonák magatartására vonatkozóan az alábbiakat jelentem: F. évi október 30-án 19 h-kor Hegyeshalom állomáson veszteglő orosz katonai szerelvényből orosz katonák szálltak le és kifosztották a vasúti raktárt, ahol 20,000,000 P. volt. F. évi október 10-én az útlevel vizsgálatot teljesítő Orgonyi Gyula rendőr alhadnagyot egy orosz tiszt úgy megütötte, hogy 8 napon túl gyógyuló sérülést szenvedett.”

„F. hó 20-án Goroj nevű orosz főhadnagy Máté Béla Máv. Kocsifelírótól elvette kézi jelzőlámpáját. Ennek során Mátét az orosz tiszt revolvere agyával szájba és fejbe verte.”

„Egyes orosz katonák elősegítik a csempészt. Bel-és külföldi csempészeket védelmükbe vesznek, így ezek személyi adatainak megállapítására rendszerint nincs mód.”

„A külföldiek közül leggyakrabban a görögök és jugoszlávok foglalkoznak csempészetrel. Ezek rendszerint érvényes utiokmány nélkül utaznak. Ha az orosz katonák észreveszik, hogy ezeket rendőrök vagy pénzügyőrök leszállítják, kiszabadítják, az orosz katonai kocsiba ültetik.”

5.4.

Az Osztrák Külügyminisztérium szóbeli jegyzéke fordításából megtudhatjuk, mit jelentett abban az időben egy szovjet katona jelenléte vitás kérdések esetén. Az okmányt egy „Honvéd határőrség főparancsnoksága” fejrészes iratgyűjtőben³⁴ találhatjuk.

A panasz értelmében 1948.03.15-én egy magyar rendőr átszökött magyar állampolgárt, Kalmár István tanulót, Mógersdorf községig üldözte, ott elfogta és vissza akarta vinni hazai területre. Az osztrák rendőrök a személyt elvették tőle, de őt visszaengedték. A rendőr egy másik magyar őrmesterrel ismételtén visszatért a személy felkutatása céljából. Ezúttal az osztrákok lefegyverezték őket, majd hazaengedték. Március 20-án szovjet kísérekkel jelent meg a magyar

³³ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 18. sz. doboz, XV-1 tárgykör, 001. folyószám, „Magyar Határrendőrség VI sz. Mosonmagyaróvári Kapitanysága” „Tárgy: Havi esemény jelentés”.

³⁴ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 24. sz. doboz, IV-6 tárgykör, 03. folyószám, „Tárgy: Magyar határrendőrségi szervek állítólagos túlkapásai osztrák területen.”

rendőr őrmester a jennersdorfi osztrák rendőr őrsön és Kalmár kiadatását kérték. Miután közölték vele, hogy elszállították Bécsbe, nem hitte el, a járásbíróságra mentek és átkutatták a cellákat. Nyilvánvaló, az osztrák rendőrök sem voltak abban a helyzetben, hogy a magyarok által hozott szovjet katonákkal szemben fellépjenek. Ez az eset már 1948-ban történt.

5.5.

A nehézségek egyik megoldási módja lehetett a közös magyar- szovjet járőrözés. Ez sem működött minden esetben zökkenő mentesen, amint azt a Hidasnémetiből felterjesztett „Jegyzőkönyv” tükrözi.³⁵ Címzett a „Magyar Honvéd Határőrség Parancsnokság”. A csehszlovák-magyar államhatáron ekkor egymást érték a hivatalos szervek közötti határincidensek. Hamarosan megkezdődik a magyar nemzetiségű csehszlovák állampolgárok egy részének kitelepítése hazánkba. 1946. november 05-én a magyar járőrök által elkövetett határsértéstéseket vizsgálnak ki. A szlovák fináncok több alkalommal is rálöttek a magyar őrbódéra, a magyarok pedig a finánc laktanya tetejére. A SZEB mellett működő csehszlovák delegátusnak lehetősége volt szóbeli jegyzékek útján panaszt tenni és befolyásolni az eseményeket. Ilyen körülmények között 1945. szeptember 18-án a határ menti területet szovjet katonák és magyar határvadászok a cseh fegyveres erőkkel együttműködve átfésülték „fehér partizánok” után kutatva Kozmapusztafalu térségében. A jegyzőkönyv fogalmazása feltételezésem szerint banderista, ukrán nacionalista fegyvereseket takar. Ők más okmányokban többször szerepelnek az északi államhatárról érkezett jelentésekben. A szovjet hadsereg elől szintén nyugati irányba húzódtak, céljuk az amerikai zóna elérése volt. Többször fegyveres konfliktusba keveredtek a csehszlovák biztonsági szervekkel, mert szintén fosztogattak szlovák tanyákat. A közös járőrözés, terület átkutatás értékét jelentősen csökkenti az a panasz, hogy pihenő közben a szovjet katonák kézigránáttal halásztak a tavakban és géppisztollyal vadásztak. Nyilvánvalóan sem a magyar, sem a csehszlovák tisztek nem tudtak fegyelmet tartani.

5.6.

Az általam talált egyik legsúlyosabb cselekményt egy a „Magyar Honvédelmi Miniszter”-nek címzett iratgyűjtő³⁶, jelentés tartalmazza melyet a 7. határvadász zászlóalj ügynevezett „D” (elhárító) tisztje terjesztett fel 1947. 01. 16-án.

³⁵ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1946 1. sz. doboz, IV-12 tárgykör, 66. folyószám, „Tárgy: Jegyzőkönyv.”

³⁶ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 3. sz. doboz. 19. folyószám, „Jelentés”, „Tárgy: Majoros Sándor hv. tiz. Oroszok által történt megsebesítését jelenti.”

1947. 01. 13-án Sopronkövesden orosz katonák fosztogattak, disznókat akartak elvinni, lakásban és az utcán pisztollyal lövöldöztek. Az intézkedés céljából oda küldött határvadász tizedest egy hadnagy meglőtte (tüdőlövés) és az életét vesztette. Az orosz katonák ittasan teherautóval érkeztek, bort követeltek, nőkkel erőszakoskodtak. A helyi lakosokból összeállt, egységesen fellépett tömeg akadályozta meg a fosztogatást. A határvadász őrs állománya az oroszokat elfogta és átadta Sopron város katonai (értsd szovjet) parancsnokának.

A dossziében elhelyeztek egy jegyzőkönyvet Majoros Sándor holttestének szemléjéről és boncolásáról. Az orosz katonai parancsnokság részéről két fő, Köztük egy egészségügyi százados vett részt rajta, amiből arra következtetek, hogy közös magyar-szovjet kivizsgálás volt az esettel kapcsolatban. Mindenesetre a boncolásról felvett jegyzőkönyv szerint: „A holttestben talált projektilt az orosz katonai bizottság magához vette”.

5.7.

Látszólag bonyolult ügyet említ egy „Magyar Honvédelmi Miniszter” feliratú dosszié³⁷ „10.416.-sz. I. b. 1946”, eredeti nyilvántartási számmal és 1946. január 18-ai a dátummal, egy szovjet katona agyonlövéséről. A történetek megértéséhez tudnunk kell, hogy a Honvéd Határőrség szervezete ebben az időben zászlóalj- század-őrs alegységekre tagozódott és a rendszert Országos Parancsnokság fogta össze. A közbiztonság rendkívül rossz volt. A távolsági szállítások zöme vasúton történt ahol a rakodó pályaudvarokon és a menet közbeni megállóknál rendszeresen fosztogatták a nagy értékű szállítmányokat. Különösen kínos volt ez a háborús jóvátételi szolgáltatások esetében a Szovjetunió, Csehszlovákia és Jugoszlávia irányában, melyek többnyire élelmiszert és más itthon is hiányzó iparcikket tartalmaztak. A nemzetközi szállítmányok biztosításához jelentős kormányérdek fűződött és ezért 1945-46-ban a határőrség szervezetében vasútbiztosító zászlóaljat működtettek „Magyar Honvéd 15. Határvadász Vasútbiztosító Zászlóalj” megnevezéssel. Az iratgyűjtőben szereplő szovjet katonát három határvadász katona lőtte agyon mikor több társával együtt fát és szenet loptak a hatvani pályaudvaron és ellenálltak a járőr intézkedésének. Az eset súlyos megítélését egy, az okmányok között található levél érzékelteti. A „Magyar Hadsereg Vezérkari Főnökének” címmel a szovjet hadsereg budapesti helyőrségének főügyészétől érkezett. Kéri az elkövetők, három katona és egy rendőr bírói úton történő felelősségre vonását. Egy szovjet nyomozó feljegyzése és annak magyar nyelvű fordítása is szerepel a dossziében. Bár a továbbiakról nem

³⁷ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 4. sz. doboz 70. folyószám, „Tárgy: Tancsin Grigorij Ivánovics szovjet katona agyonlövésének tbn. Iratainak fordítása”

tudunk meg semmit, látható, esetleg a jogos magyar fegyverhasználat is rendkívüli hullámokat gerjesztett.

5.8.

A határőrség egyik iratgyűjtője³⁸ azokat az anyagokat tartalmazza melyeket az alárendelt zászlóaljok küldtek be a végrehajtó szolgálatban meghalt határ vadászok eseteit ismertetve. A vezetés nyilvánvalóan valamilyen összegzést, felterjesztést kívánt készíteni és így egy rendkívül értékes dokumentum keletkezett. A jelentések között található a 12. honvéd határ vadász zászlóalj fejrészes jelentés, dátuma 1948.06.07. Az eleki határ vadász őrs állományában teljesített szolgálatot Csomós Imre tartalékos szakaszvezető. Az Elek-Kétegyháza vasút mentén lévő őrházhoz hívták segítséget kérve, mert két orosz egyenruhás fegyveres román személy garázdálkodott a helyszínen. Felszólította őket fegyverük letételére, azok tüzet nyitottak majd elmenekültek. A határ vadász haslövést szenvedett és pár nap múlva elhunyt.

6. Összegzés

Magyarországon 1945-1948 között speciális rendészeti helyzet alakult ki melyet számos külső körülmény befolyásolt. Legmeghatározóbb szempontnak a veszített háború és az azt követő idegen megszállás tekinthető. Az önálló államiság ebben az időben nem is jöhetett létre, még akkor sem, amikor aláírtuk és kihirdettük az 1947. évi XVIII. törvénnyel a párizsi békeszerződést. Bár a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ezt követően megszüntette tevékenységét, a szovjet csapatok továbbra is hazánk területén tartózkodtak. A Magyar Nemzeti Levéltár határőrségi anyagai 1945-48 közötti részét megvizsgálva meglepően kevés dokumentumot találunk a szovjet csapatokra vonatkozóan. Ennek részben az is oka lehet, hogy egy részük már selejtezésre került, illetve máshol raktározzák. Az előtalálható okmányok mégis lehetőséget biztosítanak bizonyos következtetések levonására, az akkori események objektív megítélésére.

Az 1945-ös évben még jelentős harcok folytak az ország területén. A tönkrement infrastruktúra, az ellenőrzés nélkül rendelkezésre álló fegyverek, az ország területén illegálisan átjutni szándékozó személyek, a csak csírájában létező ekkor szerveződő biztonsági szervek gyenge

³⁸ Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948 12. sz. doboz III-4 tárgykör 009 folyószám, „Tárgy: Határőrség fennállása óta hat. szolg. következtében elhalt bajtársak jelentése.”

képességei mind okai a katasztrofális közbiztonságnak, mely az akkori helyzetet jellemezte. A megszálló katonaság volt a kezdetekben felelős a rend fenntartásáért. Bár a határőrség megszervezése relatíve gyorsan, már 1945 márciusában megkezdődött, a munka egészen a következő évig elhúzódott. A szovjet hadsereg tagjai, az egyes katonák Magyarországra és lakóira lapvetően ellenségesen tekintettek. Sokaknak személyes törleszteni valója is volt, és ha nem álltak szoros ellenőrzés alatt, valószínűleg meg is tették azt. Kimondottan a 45-ös viszonyokat nézve, véleményem szerint nem lehetett minden atrocitást megakadályozni az akkori eszközökkel, összeköttetéssel és kontrol lehetőségekkel. A levéltári anyagok is tükrözik ezeket a nehézségeket. Hasonló értékelést találhatunk napjaink német publikációiban is.³⁹

A magyar rendvédelmi szervek keze meg volt kötve a szovjet katonákkal szemben, akik nagy jól érzékelték ezt a területen és jogon kívüli helyzetet. Sok egyéb ok, nyelvi nehézség, az okmányismeret hiánya, gyenge felszerelés és kiképzettség, szintén akadályozta az effektív munkát. Nem szabad elfelejteni, a szovjet hatóságoknak lehetőségük volt ügyeket magukhoz vonni, nyomozást elrendelni, magyar állampolgárokat szovjet katonai bíróság lé állítani, elítélni és az ítélet végrehajtására a Szovjetunióba szállítani. Mindez bizonyára jelentősen fékezte a saját katonáink fellépését, kezdeményezését. Ugyanakkor tág teret nyitott a bűnözés területén a szovjet katonai álca alkalmazására, a lehetséges előnyök kihasználására.

Hasonló helyzetekben csak a jól megszervezett, mindkét fél által támogatott közös járőrözés, együttes fellépés lehet eredményes. Nagyon remélem, hogy nem lesznek hasonló helyzetek. Aki viszont nemzetközi békefenntartásban kíván tevékenykedni, hasznosan tanulmányozhatja ezeket a rég elmúlt időket, eseményeiket.

Irodalomjegyzék

- 1) Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története. Kiadta Hans Seidel Alapítvány, 2012. ISBN 998-973-88484-3-7.pp. 21.
- 2) Varga János: A magyar határőrizeti szervek reagáló képessége (1867-1989). Rendőrtiszti Főiskola Rendvédelmi Füzetek 1999/26. önálló szám, pp. 23.

³⁹ Miriam Gebhardt: Als die Soldaten kamen. Militärgesichte, Zeitschrift für historische Bildung, Heft 1/2016. pp. 4-9.

- 3) Baráth Magdolna: Adalékok a határvédelem/határőrség második világháború utáni újjászervezéséhez. Betekintő 2013/4. http://www.betekinto.hu/2013_4_barath, (Letöltve: 2016.07.12-én)
- 4) Miriam Gebhardt: Als die Soldaten kamen. Militärgesichte, Zeitschrift für historische Bildung, Heft 1/2016. pp. 4-9.
- 5) Fórizs Sándor: Egy bírósági tárgyalás 1947-ben. Belügyi Szemle 64. évfolyam 2016/3. ISSN 1789-4689, 64-72. p.
- 6) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 27. sz. doboz, V-7. tárgykör, 01. folyószám. „Tárgy: Olmód-i határszakaszon elfogott gk. átadása tbn.” „Honvéd határőrség főparancsnoksága” iratgyűjtő”.
- 7) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 20. sz. doboz, I-7 tárgykör, 001, „Tárgy: Együttműködés a Szovjet konzullal és csapatparancsnokkal”.
- 8) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 3. sz. doboz. 13. tárgykör, „Emlékeztető”, „Tárgy: Orosz katonai személyek beavatkozása a határforgalomba.”
- 9) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 8. sz. doboz 0524 folyószám, „Tárgy: A határrendészeti kapitányságok március havi eseményjelentése”.
- 10) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 11. sz. doboz I-9 tárgykör 003. folyószám, „Tárgy: A honvéd határőrség és a szovjet határőrség ténykedései a Felső Tisza-i árvízveszedelem elhárításánál” .
- 11) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 15. sz. doboz V-8 tárgykör 003. folyószám, „Tárgy: Kárpátukrajnai hadifoglyok hazahozatala tbn.”
- 12) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 25. sz. doboz, IV-13. tárgykör, 01. folyószám „Tárgy: Szovjet tiszt utiokmány nélküli határátlépése a Csenger-Sima-Petai uton.”
- 13) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 23. sz. doboz, III-4 tárgykör, 051 folyószám, „Tárgy: Exportos teher gk. kiléptetése a Pomogy-i hídnál”.
- 14) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 18. sz. doboz, XV-1 tárgykör, 001. folyószám, „Jelentés”, „Tárgy: M. Állam rendőrség keletbéli határszéli kirendeltsége”.
- 15) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948. év 18. sz. doboz, XV-1 tárgykör, 001. folyószám, „Magyar Határrendőrség VI sz. Mosonmagyaróvári Kapitánysága” „Tárgy: Havi esemény jelentés”.
- 16) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1949. év 24. sz. doboz, IV-6 tárgykör, 03. folyószám, „Tárgy: Magyar határrendőrségi szervek állítólagos túlkapásai osztrák területen.”

- 17) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1946 1. sz. doboz, IV-12 tárgykör, 66. folyószám, „Tárgy: Jegyzőkönyv.”
- 18) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 3. sz. doboz. 19. folyószám, „Jelentés”, „Tárgy: Majoros Sándor hv. tiz. Oroszok által történt megsebesítését jelenti.”
- 19) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1947. év 4. sz. doboz 70. folyószám, „Tárgy: Tancsin Grigorij Ivánovics szovjet katona agyonlövésének tbn. Iratainak fordítása”
- 20) Magyar Nemzeti Levéltár HOP XIX-B-10 1948 12. sz. doboz III-4 tárgykör 009 folyószám, „Tárgy: Határőrség fennállása óta hat. szolg. következtében elhalt bajtársak jelentése.”
- 21) Sallai János: Határszéli jelentések a II. világháború után. Valóság 2013/6. sz. LVI évfolyam. pp. 72-78.